

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 11, Αρ. 2 (2012)

July-December 2012

Εικαστική Εκπαίδευση και Επιμόρφωση Νηπιαγωγών Ελλάδας

Απόστολος Μαγουλιώτης (Apostolos Magouliotis),
Βασιλική Λαμπίτση (Vasiliki Lampitsi)

doi: [10.12681/icw.18036](https://doi.org/10.12681/icw.18036)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαγουλιώτης (Apostolos Magouliotis) Α., & Λαμπίτση (Vasiliki Lampitsi) Β. (2012). Εικαστική Εκπαίδευση και Επιμόρφωση Νηπιαγωγών Ελλάδας. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 11(2), 11–21.
<https://doi.org/10.12681/icw.18036>

Απόστολος Μαγουλιώτης

Αναπληρωτής Καθηγ. Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, amaouliotis@uth.gr

Βασιλική Λαμπίτση

Εκλεγμένη Λέκτορας Τ.Ε.Π.Α.Ε. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Σχολική Σύμβουλος 2^{ης} Περιφέρειας Α/θμιας Εκπ/σης Ευβοίας

Εικαστική Εκπαίδευση και Επιμόρφωση Νηπιαγωγών Ελλάδας

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει και συζητά συμπεράσματα ενός ερευνητικού έργου που οδεύει προς την ολοκλήρωσή του και εστιάζει στην Εικαστική Εκπαίδευση και τα προβλήματα των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης στη διδασκαλία του αντικειμένου. Επίσης, γίνεται συγκριτική μελέτη των συμπερασμάτων με αυτά άλλης έρευνας σε περιορισμένο δείγμα, η οποία και έχει καταδείξει ότι οι εν ενεργεία Νηπιαγωγοί της Ελλάδας παρουσιάζουν περιορισμένη γνώση και εμπειρία στη διδασκαλία των Εικαστικών.

Συνολικά, επισημαίνεται η ανάγκη διοργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων που προορίζονται γι' αυτούς καθώς και η αναθεώρηση και εμπλουτισμός των στόχων και του περιεχομένου των προγραμμάτων σπουδών Εικαστικής Εκπαίδευσης που προσφέρονται στα των Ελληνικών Πανεπιστημίων.

Λέξεις κλειδιά: Εικαστική Εκπαίδευση, Νηπιαγωγοί, Παιδαγωγικά Τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Art Education and training of Greek pre-school teachers

Summary

This paper presents and discusses conclusions of a research project which is presently completed and focuses on Art Education and the problems of pre-school teachers in delivering the subject. Conclusions are compared with those of previous research conducted in a small sample, which has shown that in-service pre-school teachers in Greece have limited knowledge and experience in teaching Art.

On the whole, it is underlined the need for organizing in-service training seminars for them as well as the review and enrichment of the aims and content of the Art Education curricula offered by Pre-school Education Departments in Greek Universities.

Keywords: Art education, Pre-school teachers, Pre-school Education Departments

1. Εισαγωγή

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται συμπεράσματα ενός ερευνητικού προγράμματος, το οποίο βρίσκεται στην τελική φάση του και στοχεύει στη διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης στην Εικαστική Εκπαίδευση, με επαλήθευση σε επίπεδο Ελληνικής επικράτειας. Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι νηπιαγωγοί παρουσιάζουν ελλείψεις στη διδασκαλία των εικαστικών που οι ίδιοι αποδίδουν στις γνώσεις και εμπειρία που απέκτησαν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους αλλά και στην απουσία σχετικής επιμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτών των συμπερασμάτων αναδεικνύεται η πιεστική ανάγκη επαναπροσδιορισμού και εμπλουτισμού στόχων και περιεχομένου των προγραμμάτων Εικαστικής Εκπαίδευσης που προσφέρονται στα Παιδαγωγικά Τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης των Ελληνικών Πανεπιστημίων. Επιπλέον, για τους εν ενεργεία Νηπιαγωγούς, αναγκαίος κρίνεται ένας ανάλογος σχεδιασμός επιμορφωτικών σεμιναρίων σχετικών με την Εικαστική Εκπαίδευση.

1. Η Εικαστική έκφραση στην εκπαιδευτική διαδικασία

Ζούμε σε μια εποχή όπου τα πολιτισμικά της επιτεύγματα εκφράζονται και επικοινωνούν σε μεγάλο βαθμό μέσα από εικόνες. Το φαινόμενο αυτό διαγράφεται με την παραγωγή εικαστικών έργων που εκτίθενται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, αλλά και με την κάθε μορφής οπτικών προϊόντων που κοινοποιούνται σε κάθε λογής καθημερινών και ελεύθερων χώρων. Η παραγωγή αυτή απηχεί και αποδεικνύει τη θεμελιώδη ανάγκη του ανθρώπου να δημιουργεί οπτικές μορφές και να εκφράζεται μέσω αυτών (Barnes, 2002:7).

Μεταξύ των πρόθυμων παραγωγών και χρηστών εικόνων, τα παιδιά κατέχουν εξέχουσα θέση. Ειδικότερα, η δημιουργία οπτικών μορφών από τα παιδιά αποτελεί ένα από τα πιο εύχρηστα και ευέλικτα μέσα καταγραφής και κατανόησης του κόσμου και του εαυτού τους, όπως υποστηρίζουν πολλοί ερευνητές (Τομας & Σιλκ, 1997· Labitsi· 2007· 2008). Γι' αυτό, η εικαστική έκφραση κρίνεται αναγκαία ως βασικό στοιχείο στην εκπαιδευτική διαδικασία σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, στην οποία κάθε μαθητής δικαιούται πρόσβαση (Swift & Steers, 1999).

Ως γνωστικό αντικείμενο τα Εικαστικά προσφέρουν με έναν σφαιρικό τρόπο στην ευρύτερη εκπαίδευση των παιδιών. Τους προκαλούν τη δημιουργική φαντασία, τους προσφέρουν αισθητικές εμπειρίες και μ' όλα αυτά τους εμπλουτίζουν τη ζωή (Barnes, 2002). Επίσης τα Εικαστικά προσφέρουν τη δυνατότητα οπτικής και απτικής κατανόησης του κόσμου (Bamford, 2006· Labitsi, 2008). Η ενασχόληση με τα εικαστικά συμβάλει στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, αλλά και στη νοητική τους ανάπτυξη, δηλώνει ο Gardner (1990). Άλλωστε η δημιουργία ενός εικαστικού προϊόντος, σημαίνει πράξη, η οποία επεξεργάζεται νοητικά τον τρόπο κατανόησης και απόκτησης μιας γνώσης.

Η ικανότητα εικαστικής έκφρασης δεν προκύπτει ως αυτόματη συνέπεια της ωρίμανσης των παιδιών αλλά ως αποτέλεσμα σύνθετων μορφών μάθησης (Eisner, 1985). Σε αυτό το πλαίσιο, η συστηματική καθοδήγηση, η γνωριμία και η εξάσκηση με ποικίλα υλικά και τεχνικές, καθώς και η συνολικότερη αισθητική καλλιέργεια αποτελούν προϋποθέσεις της εικαστικής εξέλιξης των παιδιών και αναγκαίες συνθήκες στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή σχολικών εικαστικών προγραμμάτων (Magouliotis, 2009). Η αντίληψη σύμφωνα με την οποία η καλλιτεχνική εξέλιξη

των παιδιών υπηρετείται με την ελαχιστοποίηση της εκπαιδευτικής παρέμβασης θα πρέπει να θεωρηθεί πλέον παρωχημένη.

1.1. Τα Εικαστικά στα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής εκπαίδευσης

Η αναγκαιότητα παροχής συστηματοποιημένης εκπαίδευσης στο γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών αποδίδει μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα που διέπονται από συνεκτικότητα και συνέχεια, αξιοποιούν σύγχρονες διδακτικές μεθόδους και προτείνουν ενασχόληση με μεγάλο εύρος εικαστικών μορφών, τεχνικών και μέσων (Μαγουλιώτης & Παπαγεωργίου 2002).

Γι' αυτό όπως διαφαίνεται, οι σχεδιαστές των τελευταίων Αναλυτικών Προγραμμάτων, μελέτησαν επισταμένα τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, αφουγκράστηκαν τις ανάγκες της Ελληνικής Εκπαίδευσης και ειδικά το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών. Ως εκ τούτου, στα δύο τελευταία Αναλυτικά Προγράμματα για την Προσχολική Αγωγή (Φ.Ε.Κ. τεύχος Β' αρ. φύλλου 304/13-03-03) και στον αντίστοιχο Οδηγό Νηπιαγωγού (Δαφέρμου, Κουλούρη και Μπασαγιάννη, 2007) και το «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» (Υ.Π.Θ.Π.Α., Π.Ι., 2011) τα εικαστικά αναγνωρίζονται ως μια από τις οχτώ περιοχές μάθησης, για το Νηπιαγωγείο.

Γενικά τα προγράμματα προτείνεται στα παιδιά : α) να παρατηρούν, να ερευνούν, να πειραματίζονται και να αξιοποιούν απλά υλικά και στη συνέχεια να δημιουργούν εικαστικά έργα, β) να προσεγγίζουν διάφορες απλές τεχνικές και τρόπους, για να εκφράζονται δημιουργικά τις απόψεις, τα συναισθήματα και τα βιώματά τους, γ) να γνωρίσουν τα εικαστικά μέσα από την ορολογία, τα μορφικά στοιχεία και να εξοικειωθούν με αυτά, δ) να προσεγγίζουν, να κατανοούν και να απολαμβάνουν το φαινόμενο των εικαστικών τεχνών και να συμπεριφέρονται θετικά απέναντι στα έργα, ε) να γνωρίσουν, να κατανοήσουν, να αναλύσουν, να ερμηνεύσουν, να κρίνουν και να εκτιμήσουν την ελληνική και την παγκόσμια πολιτιστική εικαστική κληρονομιά και στ) να μάθουν τα παιδιά ότι οι εικαστικές δραστηριότητες εντάσσονται σε κάθε μαθησιακή δραστηριότητα στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης.

1.2. Οι εκπαιδευτικοί και εικαστική εκπαίδευση

Γενικά, είναι γνωστό ότι η παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τους εκπαιδευτικούς που καλούνται να υλοποιήσουν στην πράξη διδακτικούς σκοπούς και επιδιώξεις (Ματσαγγούρας & Χατζηγεωργίου, 2009). Ειδικά κατά την άποψη των Swann και Brown (1997) η αναβάθμιση της Εικαστικής Εκπαίδευσης πρέπει να συμπεριλαμβάνει ανάλογες γνώσεις, εμπειρία και συμπεριφορές των εκπαιδευτικών, γιατί το «τι» και το «πώς» τα εικαστικά πραγματοποιούνται στην τάξη, ανάλογα από την σχετική εκπαίδευσή τους. Γι' αυτό, η διερεύνηση και η μελέτη των αναγκών και των συμπεριφορών των εκπαιδευτικών θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση στην ενέργεια για την παροχή μιας σωστής εικαστικής εκπαίδευσης. Ο Zimmerman (1994) θεωρεί ότι αυτού του είδους έρευνες φανερώνουν το κενό ανάμεσα στις προτάσεις των αναλυτικών προγραμμάτων και τις πραγματικές εφαρμογές στον εκπαιδευτικό σχολικό χώρο. Και όλα αυτά, ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς και τους προσφέρουν ένα βήμα έκφρασης απόψεων και επικοινωνίας.

Άλλες έρευνες από το διεθνή χώρο (Bamford, 2006· Mims και Lankford, 1995· Zimmerman, 1994) φανερώνουν ότι η ελλιπής ποιότητα στην Εικαστική Εκπαίδευση συνεπάγεται με την ανεπάρκεια ανάλογων δεξιοτήτων και κυρίως αυτοπεποίθησης στη διδασκαλία των εικαστικών. Η κατάληξη όλων αυτών των στοιχείων οδηγεί στη συρρίκνωση ή και στη ακύρωση των βασικών επιδιώξεων του μαθήματος των εικαστικών στη εκπαίδευση. Αλλά, η συνεχής επιμόρφωση των

εν ενεργεία εκπαιδευτικών στα εικαστικά συμβάλει στην αναβάθμιση της ποιότητας της εργασίας τους, και εμπλουτίζει την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και το ενδιαφέρον της διδασκαλίας (Bamford, 2006, σ. 24).

Όμως, οι μέχρι τώρα έρευνες σχετικά με τα Εικαστικά μαθήματα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση της Ελλάδας διαγράφουν ότι είναι υποβαθμισμένα και έχουν περιφερειακό ρόλο, και όπως αναφέρει ο Βάος (2000), οφείλεται στις περιορισμένες γνώσεις και την εμπειρία των εκπαιδευτικών. Μια άλλη έρευνα (Labitsi, 2000), η οποία πραγματοποιήθηκε σε δείγμα Ελλήνων δασκάλων εμφανίζει ότι στην πλειοψηφία τους οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί θεωρούν ελλιπή τη σχετική εκπαίδευση που έλαβαν στις σπουδές τους και εμφανίζουν υποβαθμισμένη τη σημασία και την αξία των Εικαστικών στην εκπαίδευση. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι νοιώθουν ανασφαλείς και ανεπαρκείς να διδάξουν το εν λόγω γνωστικό αντικείμενο, ένεκα οργανωτικών και πρακτικών προβλημάτων, τα οποία θεωρούν ακατόρθωτα.

Πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε περιορισμένο δείγμα εν ενεργεία Ελλήνων Νηπιαγωγών (Μαγουλιώτης- Λαμπίτση, κ.ά. 2009) εμφανίζει τους εκπαιδευτικούς να έχουν διδαχθεί το αντικείμενο των Εικαστικών, αλλά σε περιορισμένους τομείς. Επίσης, οι νηπιαγωγοί στην πλειοψηφία τους δήλωσαν ότι δεν είναι ικανοποιημένοι («καθόλου» ή «λίγο») από τις αρχικές σπουδές τους στα Εικαστικά. Πρόκειται για ένα ανησυχητικό εύρημα, αν και συγκριτικά, οι απόφοιτοι ΑΕΙ είναι περισσότερο ικανοποιημένοι από τους αποφοίτους των Διετούς φοίτησης Σχολών Νηπιαγωγών. Γενικά, φαίνεται ότι ελάχιστοι νηπιαγωγοί θεωρούν τους εαυτούς τους «πολύ» ικανοποιημένους από τις σπουδές τους στα εικαστικά. Επιπλέον, συγκριτική ανάλυση των ευρημάτων ανέδειξε ότι ο βαθμός ικανοποίησης των νηπιαγωγών από τις σπουδές τους είναι χαμηλότερος σε σχέση με την ικανότητα που θεωρούν ότι διαθέτουν ως προς τη διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου. Τέλος, συγκρίνοντας τα ευρήματα, φανερώνεται ότι οι νηπιαγωγοί αισθάνονται περισσότερο ικανοί να διδάξουν τους τομείς εκείνους που διδάχτηκαν οι ίδιοι πιο εντατικά κατά τη διάρκεια των αρχικών σπουδών τους. Παρόλη τη σημασία αυτής της έρευνας, η έλλειψη σχετικής έρευνας σε δείγμα Ελληνικής επικράτειας, παραμένει ένας δείκτης του βαθμού παραμέλησης και υποβάθμισης της Εικαστικής Εκπαίδευσης των νηπιαγωγών. Αυτό είναι ένα αρνητικό στοιχείο στο σχεδιασμό μελλοντικών κατευθύνσεων στον τομέα αυτόν.

2. Αναγκαιότητα και σκοπός της έρευνας

Έχοντας υπόψη την εικαστική έκφραση στην εκπαιδευτική διαδικασία, το ρόλο των εκπαιδευτικών στην παροχή ποιοτικής Εικαστικής Εκπαίδευσης, τα Εικαστικά στα νέα αναλυτικά προγράμματα στην προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα, καθώς και τις δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη (Μαγουλιώτης-Λαμπίτση, κ.ά. 2009), όπως σχολιάστηκαν πιο πάνω, προκύπτει η αναγκαιότητα σχεδιασμού και πραγματοποίησης της παρούσας έρευνας με σκοπό να διερευνήσει την ποιότητα των σπουδών των εν ενεργεία νηπιαγωγών στον ευρύτερο χώρο της Ελληνικής επικράτειας στην Εικαστική Εκπαίδευση. Όλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν ή να συμβάλουν: στον ανασχεδιασμό και εμπλουτισμό των μαθημάτων Εικαστικών των Παιδαγωγικών Τμημάτων (Ελληνικών Πανεπιστημίων), στο σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων για την επικαιροποίηση και αναβάθμιση των γνώσεων των εν ενεργεία νηπιαγωγών αναφορικά με το περιεχόμενο και τη διδακτική των Εικαστικών, στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων που στοχεύουν στη βελτίωση της εικαστικής καλλιέργειας των μαθητών στην Προσχολική Εκπαίδευση

και στη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων, χρήσιμης για περαιτέρω σε βάθος έρευνα επιμέρους όψεων και πτυχών της Εικαστικής Εκπαίδευσης.

2.1. Υποθέσεις και Ερωτήματα της έρευνας

Με βάση όλα τα παραπάνω, η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε, για να στηρίξει δύο υποθέσεις:

Α' Υπόθεση: Η Εικαστική Εκπαίδευση των εν ενεργεία Νηπιαγωγών της Ελλάδας δεν είναι επαρκής, για να καλύψει όλες τις ανάγκες τους στο ρόλο του εκπαιδευτικού, υπόθεση που επαληθεύει και τα συμπεράσματα της έρευνας Μαγουλιώτης- Λαμπίτση, κ.ά. (2009).

Β' Υπόθεση: Οι σπουδές στα Α.Ε.Ι. στην Εικαστική Εκπαίδευση είναι πλουσιότερες από τις σπουδές Διετούς φοίτησης των εν ενεργεία Νηπιαγωγών της Ελλάδας περιόδου 2010-2011.

Για τη διερεύνηση των δεδομένων σχεδιάστηκαν τα εξής ερωτήματα:

- α. Πόσοι νηπιαγωγοί διδάχθηκαν στις σπουδές τους το αντικείμενο των Εικαστικών;
- β. Ποιους τομείς των Εικαστικών διδάχθηκαν;
- γ. Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι νηπιαγωγοί από τις σπουδές στα εικαστικά;
- δ. Ποιους τομείς των εικαστικών θεωρούν οι νηπιαγωγοί ότι είναι πιο ικανοί να διδάξουν;

2.2. Ερευνητική μέθοδος

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στη συλλογή πληροφοριών από τους εν ενεργεία Νηπιαγωγούς στην ελληνική επικράτεια (βλ. Πίνακα 1). Βασικό ερευνητικό εργαλείο υπήρξε ο σχεδιασμός και η διανομή ενός ερωτηματολογίου (με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου), το οποίο συμπλήρωσαν 470 εκπαιδευτικοί. Το μέγεθος του δείγματος της ποσοτικής έρευνας καθώς και των ποσοτικών μονάδων από την κάθε περιοχή, της Ελλάδας, βασίστηκε στις απόψεις των Cohen & Manion (2000:122-134) και Ψαρρού & Ζαφειρόπουλος (2001: 176-208).

3. Αποτελέσματα της έρευνας

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην παρουσίαση και τον σχολιασμό των νέων ευρημάτων της έρευνας σχετικά με το περιεχόμενο, την επάρκεια και την ποιότητα των σπουδών των Νηπιαγωγών στην Εικαστική Εκπαίδευση. Από τις/τους 470 συμμετέχουσες/οντες εκπαιδευτικούς (βλ. Πίνακα 1^ο. Γεωγραφική κατανομή δείγματος), οι μισοί (235) ήταν απόφοιτοι Σχολών Νηπιαγωγών διετούς εκπαίδευσης και οι άλλοι μισοί (235) απόφοιτοι Παιδαγωγικών Τμημάτων ΑΕΙ τετραετούς εκπαίδευσης.

Πίνακας 1ος. Γεωγραφική κατανομή δείγματος

α/α	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΔΙΕΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	ΑΕΙ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1	Θράκη & Ανατ. Μακεδονία	15	15	30
2	Κεντρική Μακεδονία	58	58	116
3	Δυτική Μακεδονία	9	9	18

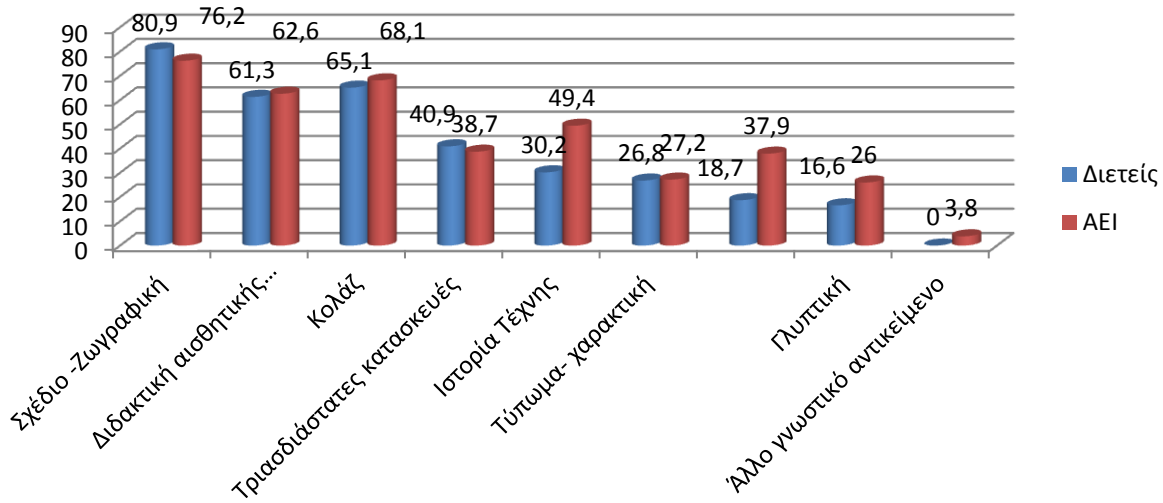
4	Θεσσαλία	22	22	44
5	Ήπειρος	10	10	20
6	Ιόνια Νησιά	6	6	12
7	Δυτική Ελλάδα	16	16	32
8	Στερεά Ελλάδα	14	14	28
9	Αττική	67	67	134
10	Βόρειο Αιγαίο	9	9	18
11	Νότιο Αιγαίο	9	9	18
	ΣΥΝΟΛΟ	235	235	470

Από την ανάλυση των δεδομένων στοιχείων των ερωτηματολογίων έχουμε:

α. Στο ερώτημα: *Πόσοι νηπιαγωγοί διδάχθηκαν στις σπουδές τους το αντικείμενο των Εικαστικών;* η έρευνα δείχνει ότι όλοι οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα διδάχθηκαν το αντικείμενο των Εικαστικών κατά την περίοδο των σπουδών τους.

β. Στο ερώτημα: *Ποιους τομείς των Εικαστικών διδάχθηκαν;* η έρευνα εμφανίζει ότι μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχουσών/όντων δήλωσε ότι διδάχτηκε «Σχέδιο-Ζωγραφική» (βλ. Διάγραμμα 1). Στη συνέχεια και με διαφορά ακολουθούν το «Κολάζ» και η «Αισθητική αγωγή», ενώ περίπου μόνο δύο στους πέντε διδάχθηκαν «Τρισδιάστατες κατασκευές» και «Ιστορία Τέχνης». Ακόμα μικρότερα ποσοστά συγκέντρωσαν το «Τύπωμα-]χαρακτική» και η «Γλυπτική». Συγκριτικά, οι απόφοιτοι ΑΕΙ διδάχθηκαν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό θεωρητικού περιεχομένου τομείς («Ιστορία Τέχνης» και «Διδακτική εικαστικών τεχνών») αλλά και κάποιους πρακτικούς τομείς, όπως «Γλυπτική- χαρακτική» και «Κολάζ». Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα Παιδαγωγικά Τμήματα των ΑΕΙ τείνουν να προσφέρουν μεγαλύτερο εύρος εικαστικών σπουδών. Παρόλα αυτά, διαφαίνεται ότι σημαντικό ποσοστό των εν ενεργεία νηπιαγωγών δεν έχει λάβει αγωγή σε συγκεκριμένους πρακτικούς εικαστικούς τομείς που όμως προβλέπονται από τα Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. για το Νηπιαγωγείο.

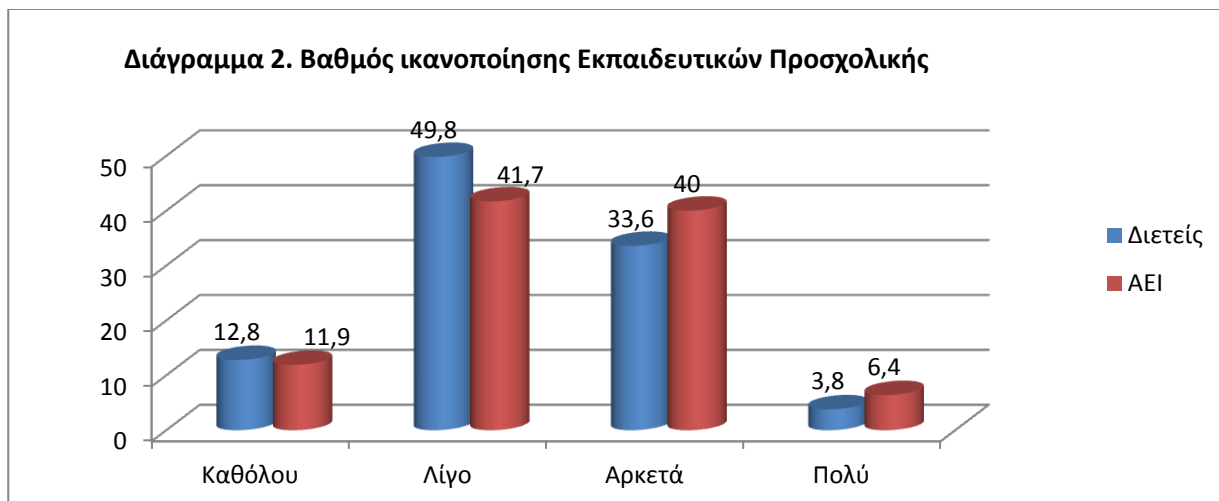
Διάγραμμα 1. Τομείς των Εικαστικών που διδάχθηκαν οι Εκπαιδευτικοί

γ. Στο ερώτημα: *Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι νηπιαγωγοί από τις σπουδές στα εικαστικά;* ο Πίνακας 2 και το Διάγραμμα 2 δείχνουν ότι οι νηπιαγωγοί στην πλειοψηφία τους δήλωσαν «καθόλου» ή «λίγο» ικανοποιημένοι από τις σπουδές τους στα Εικαστικά (δηλαδή το 62,6% των αποφοίτων Σχολών Νηπιαγωγών και το 53,6% των αποφοίτων ΑΕΙ). Συγκριτικά, οι απόφοιτοι ΑΕΙ δήλωσαν περισσότερο ικανοποιημένοι από τους αποφοίτους των Σχολών Νηπιαγωγών σε ποσοστό 10,2%. Παρόλα αυτά, παραμένει ανησυχητικό το εύρημα ότι ελάχιστοι μόνο εκπαιδευτικοί θεωρούν τους εαυτούς τους «πολύ» ικανοποιημένους από τις εικαστικές τους σπουδές.

Πίνακας 2. Βαθμός ικανοποίησης Εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής από τις σπουδές τους στα Εικαστικά

Χαρακτηρισμός βαθμολογίας	Αριθμός αποφοίτων διευτούς	Αριθμός αποφοίτων ΑΕΙ	Ποσοστό αποφοίτων διευτούς %	Ποσοστό αποφοίτων ΑΕΙ %
Καθόλου	30	28	12,8	11,9
Λίγο	117	98	49,8	41,7
Αρκετά	79	94	33,6	40,0
Πολύ	9	15	3,8	6,4
Σύνολο	235	235	100	100

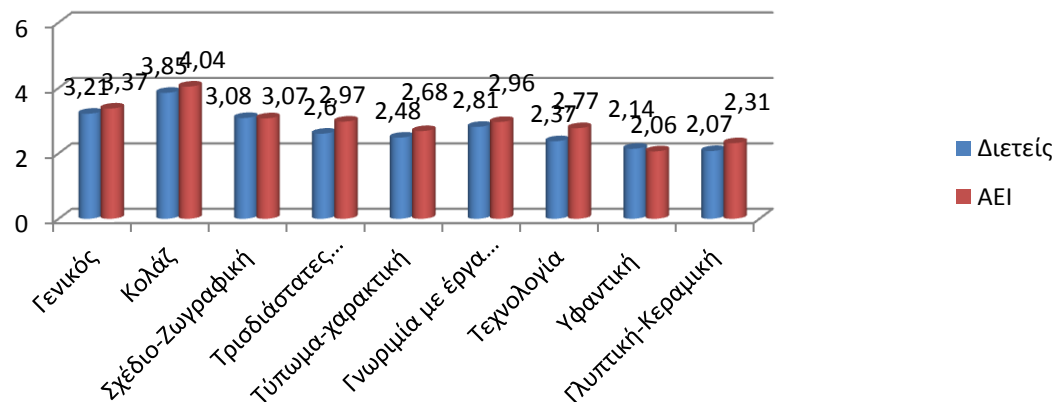
δ. Στο ερώτημα: Ποιους τομείς των εικαστικών θεωρούν οι νηπιαγωγοί ότι είναι πιο άξιοι να διδάξουν; ο Πίνακας 3 και το Διάγραμμα 3, σε κλίμακα 1-5, όπου το 1 δείχνει ελάχιστη και το 5 μέγιστη ικανότητα στη διδασκαλία των Εικαστικών γενικά, αλλά και ανά τομέα, η έρευνα έδειξε ότι οι νηπιαγωγοί αξιολογούν σχετικά καλά τους εαυτούς τους στη διδασκαλία της Εικαστικής Εκπαίδευσης, με τη διαφορά ότι αυτός ο βαθμός ικανότητας αφορά ουσιαστικά μόνο τη διδασκαλία του «Κολάζ» και του «Σχεδίου-Ζωγραφικής». Χαμηλότερες βαθμολογίες συγκεντρώνουν όλοι οι άλλοι τομείς των Εικαστικών, με μεγαλύτερες αδυναμίες στην «Υφαντική» και τη «Γλυπτική-Κεραμική». Από τη σύγκριση των στοιχείων στους Πίνακες 2 και 3 αναδεικνύεται ότι ο βαθμός ικανοποίησης των εκπαιδευτικών από τις σπουδές τους είναι σαφέστατα χαμηλότερος σε σχέση με την ικανότητα που θεωρούν ότι διαθέτουν ως προς το να διδάξουν το γνωστικό αντικείμενο. Και βεβαίως το εύρημα αυτό χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Τέλος, η σύγκριση ανάμεσα στα Διαγράμματα 1 και 3 δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται περισσότερο ικανοί να διδάξουν τους τομείς εκείνους που διδάχτηκαν σε μεγαλύτερο ποσοστό κατά τη διάρκεια των αρχικών σπουδών τους, όπως «Κολάζ» και «Σχέδιο-Ζωγραφική».

Πίνακας 3. Μέσοι όροι αυτοαξιολόγησης της ικανότητας των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής στη διδασκαλία των Εικαστικών

Τομείς των Εικαστικών	Διετούς φοίτησης	ΑΕΙ
Γενικός	3,21	3,37
Κολάζ	3,85	4,04
Σχέδιο-Ζωγραφική	3,08	3,07
Τρισδιάστατες κατασκευές	2,6	2,97
Τύπωμα-Χαρακτική	2,48	2,68

Γνωριμία με έργα καλλιτεχνών	2,81	2,96
Τεχνολογία	2,37	2,77
Υφαντική	2,14	2,06
Γλυπτική- Κεραμική	2,07	2,31

Διάγραμμα 3. Μέσοι όροι αυτοαξιολόγησης της ικανότητας των Εκπαιδευτικών

4. Συζήτηση -συμπεράσματα

Γενικά, από τα παραπάνω ευρήματα διαπιστώνεται ότι η ποιότητα των σπουδών των εν ενεργεία νηπιαγωγών στον ευρύτερο χώρο της Ελληνικής επικράτειας στην Εικαστική Εκπαίδευση δεν είναι επαρκής και μ' αυτό το συμπέρασμα επιτεύχθηκε ο σκοπός της έρευνας. Επίσης, συγκρίνοντας τα παραπάνω γενικά αποτελέσματα με αποτελέσματα της έρευνας σε περιορισμένο δείγμα (Μαγουλιώτης- Λαμπίτση, κ.ά. 2009), συμπεραίνεται ότι είναι σχεδόν όλα ίδια, και με αυτό επαληθεύεται η πρώτη υπόθεση της παρούσης εργασίας. Επιπλέον αξιολογώντας τα αποτελέσματα των δεδομένων, διαπιστώνεται ότι οι σπουδές στα Α.Ε.Ι. στην Εικαστική Εκπαίδευση είναι ποιοτικά πλουσιότερες από τις σπουδές Διαιτούς φοίτησης των εν ενεργεία νηπιαγωγών της Ελλάδας και μ' αυτό επαληθεύεται η δεύτερη υπόθεση της έρευνας.

Ειδικότερα, συζητώντας τα ερωτήματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι:

- α. Οι νηπιαγωγοί στις σπουδές τους διδάσκονται το αντικείμενο των Εικαστικών.
- β. Δεν διδάσκονται όλοι οι νηπιαγωγοί εξίσου όλους τους τομείς των Εικαστικών.
- γ. Αποτέλεσμα της ανεπάρκειας στη διδακτική των τομέων των Εικαστικών είναι οι νηπιαγωγοί να μην είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με την ποιότητα των σπουδών τους στο αντικείμενο της Εικαστικής Εκπαίδευσης, παρά την σχετική αναβάθμιση του στα ΑΕΙ.

δ. Τα παραπάνω αποτελέσματα αντανακλούν στη διδακτική τους ικανότητα, δεδομένης και της απουσίας σχετικών επιμορφώσεων. Οι νηπιαγωγοί θεωρούν τους εαυτούς τους ικανούς να διδάξουν καλύτερα τους τομείς εκείνους που διδάχθηκαν στις σπουδές τους.

Ως εκ τούτου τα παραπάνω ευρήματα προβάλλουν επιτακτικά το ζήτημα της αναθεώρησης, των σπουδών Εικαστικής Εκπαίδευσης που προσφέρονται από τα Παιδαγωγικά Τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης των Ελληνικών Πανεπιστημίων, αλλά και των επιμορφωτικών σεμιναρίων για τους εν ενεργεία νηπιαγωγούς όλης της Ελλάδας, όπως:

- αύξηση μαθημάτων με υποχρεωτικό χαρακτήρα
- ευρύτητα περιεχομένου και ειδικά των τομέων των Εικαστικών
- θεωρητικό, εργαστηριακό και βιωματικό προσανατολισμό κ.ά..

Βιβλιογραφία

- Bamford, A. 2006. *The wow factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. New York: Waxmann.
- Barnes, R. 2002. *Teaching art to young children 4-9*. London and New York: Routledge-Falmer.
- Cohen, L. & Manion, L. 2000. *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, μτφρ Χρ. Μητσοπούλου & Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Eisner, E. 1985. *The Educational Imagination*. New York: Macmillan.
- Gardner, H. 1990. *Art Education and Human Development*. Los Angeles: The J. Paul Getty Trust.
- Labitsi, V. 2000. *An Investigation into the Art Education Practices, Strengths, Problems, Professional Needs and Views of Greek Primary School Teachers*, MA Dissertation, University of Surrey Roehampton.
- Labitsi, V. 2007. "Climbing to Reach the Sunset: Representation of Narrative Structures in Greek Children's Drawings". In: *International Journal of Education through Art*, 3, pp.185-193.
- Labitsi, V. 2008. "Spontaneous Narrative Drawing at the Age of Six: Pantelis Case". In: *Imaginar*, 50, pp. 7-11.
- Magouliotis, A. 2009. "Lines as Ideas and Structure Elements for Preschool Children's Plastic Art Works". In: *International Journal of Learning*, 16, pp. 423-434.
- Mims, S. & Lankford E. 1995. "Time, Money and the New Art Education: A Nationwide Investigation". In: *Studies in Art Education*, 36, pp. 84-95.
- Swann, J. & Brown, S. 1997. "The Implementation of the National Curriculum and Teachers' Thinking". In: *Research Papers in Education*, 12, σσ. 91-114.
- Swift, J. & Steers, J. 1997. "A Manifesto for Art in Schools". In: *Journal for Art and Design Education*, 18, 7-13.
- Zimmerman, E. 1997. "Concerns of pre-service art teachers and those who prepare them to teach". In: *Art Education*, 4, σσ. 9-67.
- Βάος, Α. 2000. *Εικαστική αγωγή στην ελληνική εκπαίδευση. Ιστορική αναδρομή - Προσεγγίσεις στη διδασκαλία της τέχνης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δαφέρμου, Χ. – Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. 2007. *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί*

- σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μαγουλιώτης, Α – Λαμπίτση, Β. – Βάος, Α.- Ντάνης, Α. 2009. «Εικαστική αγωγή: κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης». Στο Κωνσταντίνος Μαλαφάντης – Μαρία Σακελλαρίου – Θωμάς Μπάκας (επιμ.) ΙΓ' Διεθνές Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Αθήνα: Διάδραση τ. 1, 641-651.
- Μαγουλιώτης, Α. – Παπαγεωργίου, Ε. 2002. «Ανίχνευση συντελεστών, οι οποίοι προκαλούν τη δημιουργία ή διαφοροποιούν προγραμματισμένες εικαστικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο», *Virtual School*, 3.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. – Χατζηγεωργίου, Γ. 2009. Εισαγωγή στις επιστήμες της παιδαγωγικής. Αθήνα: Gutenberg.
- Τομας, Γ. & Σιλκ, Ά. 1997. Η ψυχολογία του παιδικού σχεδίου/ μτφ. Φ. Μπονώτη. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Υ.Π.Θ.Π.Α., Π.Ι. (2011). Νέο Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο.
<http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>
- Φ.Ε.Κ. τεύχος Β' αρ. φύλλου 304/13-03-03, Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ψαρρού, Μ. Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. 2001. Επιστημονική έρευνα: θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες, Αθήνα: Τυπωθήτω.